

א

בערב היה הגן מלא סִילִים. התזמרת היתה מנגנת נגונים שגורים וקלים, הלימונדה והגלידה היו פחותות-ערך, ואילנות הגן דלילים ודליר-ענפים. אלא שרוח טובה היתה שורה אז, בשעות המוסיקה, במרחבי הגן, ומראה הסִילִים המרבים היה מפַּנֵּחַ את שעמום העיר. וכך היה הגן מדי ערב בערב מושך אליו את הקהל הצעיר; והאבות והאמות היו משתחררים גם-כן מ'אגותיהם לטרקים והיו כמו מתגנבים פעם באיזה ימים אל הגן לבלות שם שעה קלה.

בפנה רחוקה של הגן - דלת-אילנות ביותר ושחופה - עמד ספסל קטן, שרכש לו שם לא-טוב בעיר: סטודנט צעיר, שהיה פה מורה איזה זמן, נמצא באחד הבקרים של הפֶּתוּחַ מת לרגלי ספסל זה, מת על-ידי יְרִיָה בעצמו. בפתקה, שהשאיר אחריו ושנמצאה בידו השמאלית הקמוצה לאגרוף ברגע האחרון שלו, היה כתוב, שספסל ארך זה, או ברוך (כך היה כתוב בפתקה) גרם לכך: עצב בלתי-רגיל היה מסוך על נשמתו; ועוד בערב הראשון, שישב עליו, ידע, כי ספסל זה גועד למצנו וכי על ספסל אחר לא יֵשֵׁב עוד לעולם. והוא גם לא נסה להחליפו ולהשתחרר ממנו. מה שנגזר לא תִשְׁנָה, ומי יודע, אם כדאי לִשְׁנוֹת. הטבע אינו מִשְׁגֵּעַ; ועולם שנברא יפה ועשיר כל-כך - אין בו שום דבר מִיֵּתֵר, חוץ מאדם אחד, שנברא שלא לצורך. וספסל זה הרי נברא בודאי לשמו של אותו בן-אדם. הסטודנט נקבר על אחת הגבעות בקרבת בית-הקברות הקטולי. מלִוּיו היו רבים, ביחוד מן היהודים. ואופיצר אחד אמר באותו הערב בקלוב: איני מבין אותה הנטיה המיֵּתֵדֵת, שיש לִיהוּדִים הצעירים ביחס למִשְׁגָּעִים! ותוך-כדי-דבור הריק כוס-שמִּמְנִיָה גדולה אל פיו, בעוד שהפריץ ג', אחד מאצילי-פולין שבסביבה, שמשקהו היחידי היה אֶבְסִינֵת, ענה: רחוב-היהודים היה תמיד בית-מִשְׁגָּעִים! זה היה לפני שבע שנים, והמחד הכמוס מפני הספסל

תוסס היה עוד בעמקי הלבבות. פעמים אחדות כבר אמרו להרחיקו, ושכחו ושעאירוחו. אילן־סרק כפוף ומנגע כוסף עליו דלֵה יבשה, שנסתבכה בסכך של קוצים, הגדלים פה בזוית זו משנה לשנה. הַשְּׁנָאָה כל הווית ונעזבה מאדם. וכנֶרֶה־עיר נבא, שפנה ארורה זו בודאי מחכה היא לאיזה מֶרְד־כֶּמֶר, שיתלה עצמו על אחד האילנות שם. ומאז לא היה שומר־הגן, שהיה גם נָנֶן למחצה, מביט לתוך פנה זו והפקירה לגמרי. תרקב או תחיבש – אִתָּה אִתָּה אִתָּה פִּנֵּה הַיָּמָה גֹבֵלֶת מִצַּד אִתָּה קִטְמָה שְׁלֹבֶת, שְׂבִמְסִים הָיָה לָא היה בה בות; פגרש רחב ריק ומבטח. ברקעים שם גדר רשעה השחשע נבד תגן לארכו ותמשך הלאה במֶרְד־אל שפנה בחל מוריק ונרפש. אִתָּה שִׁמְעֵבֶר לַנְּחֹל הַחֲרִיד חֹרֶשֶׁה נֹאֵה וְעִבְתָּה וְכִרִים יָרִיקִים וְשִׁלְוִים בְּצַד אִשְׁנֵי שֶׁל פִּנֵּה זו עִמֵּד בֵּית־מִקְדוֹת אֶרֶץ, נִמְדָךְ וְלִכְךָ, שֶׁם הִרְבַּח פִּתְחִים וְשִׁלְשֵׁת נִשְׂרִים, שִׁפְקִידִים כְּמוֹתֵם, צְנוּמִים וְצִמּוּקִים הָיוּ נִכְסֵיהֶם וְיִצְאִים בּוֹ, וְשֵׁאוֹתֵה שִׁקְטֵי שֶׁל רִקְבֹן וְשֹׁחַב הָיָה מִמֶּלֶא אֶת פְּרוּדוֹרֵיו הָאֲרָכִים וְהַאֲפֵלִים. וְלִשְׂמֹאלוֹ שֶׁל בֵּית זֶה עִמֵּד בֵּית־חֹמֶה גְבוּה וְאָדָם עִם שַׁעַר גְּבוּה וְרֹחַב, שִׁקְרוֹנוֹת־מִסַּע הָיוּ נִכְסֵיהֶם אֶל תּוֹכוֹ לַפְּרָקִים תְּכֻנִּים וְהָיוּ מִשְׁמִיעִים שְׂרִיקוֹת מִשְׁנֹת בְּהַתְגַּלְגֵּלֶם עַל רִצְפָתוֹ הַרְעוּעָה. וְעַל־יַד הַבַּיִת הָיוּ יוֹשְׁבִים הַעֲגֻלוֹנִים, שׁוֹתִים יַיֶרְשׁוּף וּמִקְלָלִים, מִקְלָלִים וְשׁוֹתִים. וְיַלְדֵי אָדָם וּמִלְכָּךְ עִם רֹאשׁ נִגּוּעַ הָיָה יוֹשֵׁב, מִנְּגַב אֶת חֲטָמוֹ בְּשִׂרְחָלוֹ וְצוּחַק צוּחַק מִשְׁבֵּה וּמִפִּי־אִימָה. וּבֹאוֹתֶיה שֹׁמֵה וְהָיָה מִתְהַלְכֵת־לָהּ בְּהִמָּה דָקָה, סֵק פִּרְה, סֵפֶק עֲגֵל, וְהָיָה נִדְחָקָה. לְתוֹךְ הַתֵּן, דֶּרֶךְ הַדֹּלֶת הַקְּטָנָה וְהַתְּלוּיָה בְּאַלְכֶסוֹן עַל צִיר אֶחָד מִקְּלֵד, וּמִלְחֻכַת עֹשִׁים מְצֻקְבִים וְצְנוּמִים, וְהַשּׁוֹמֵר לֹא כָּהָה בָּהּ: אֶת גְּבוּל הַפִּנֵּה לֹא עִבְרָה מְעוֹלָם. זֶה הָיָה מְרָאָה הַיִּזְמִימִי שֶׁל זֹרֵת זֶה אֶת מְרָאָה בְּלִילָה לֹא רָאָה אִישׁ. הַפִּנֵּה כִּסְתָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּקוֹצִים וְעִנְפֵי אֵילָנוֹתֶיהָ נִלְתַּבְּכוּ, וְתַהֲרִי לְשׁוֹלֵם מִיָּחַד בַּפְּנֵי־עֵצָמוֹ, רְחוּק, מְבוּדֵל וּמִקְלָל.

ב

אֶת בֵּית־הַמִּקְדוֹת יָבֵא בָּזֶם אִתָּה עִם דְּמִדּוּמֵי־עֶרֶב מִקִּיד צִעִיר, אֶרֶץ וְצַהֲבִימִים, וְיִצְעֲדוּ לֹאסֵד עַל־יַד הַנְּאָה. רִגְעִים אֲחֻדִים הָיָה מִתְהַלֵּךְ וְרִגַע הָיָה עוֹמֵד וּמִסְתַּכֵּל בְּסִבִּיבָה, וְרוּחוֹ כְּאִלוֹ מְרַחֵף הָיָה בְּאוֹתָהּ שַׁעַר בְּמִרְחֹק. מְעֻלָּת בֵּית־הַחֹמֶה הָאֵדָם נִשְׁמַע צְרִצֹר פִּסְתָּר בְּעֵלְמִים, שֶׁהַפְּלִיט קוֹלֹת שׁוֹרְקִים וְקִשְׁרָעִים. הַמִּקְדֵּי נִשְׂא עֵינָיו אֶל יַצִּיעֵהֶנָּךְ לְמַעְלָה. הַדֹּלֶת לֹא נִמְתָּחָה וְהַמִּקְדֵּי נִכְסֵם אֶל־תּוֹךְ הַמְּגִרֵשׁ הַרְחֹב הַרִיק. שֶׁם שָׁחַף יְלָדִים אֲחֻדִים, וְהַמִּקְדֵּי עִמֵּד וְהַסְתַּכֵּל בָּהֶם שַׁעַר קִלְתָּ. הַיְלָדִים הַמְּשִׁיכוֹ אֶת מִשְׁחָקָם וְקִפִּיצוֹתֵיהֶם, וְרָקוּ אֲבָנִים וְגַם נִאֲבְקוּ יַחַד וְהִשְׁלִיכוּ אִישׁ אֶת אֹחֵיו. הַמִּקְדֵּי הַרְגִישׁ שׁוֹב, שֶׁשְׁעִמְתוֹ תּוֹקֵף אוֹתוֹ, וְיִצְבֹּד הִלְאֵה. אֲחֵר רָאָה עֵצָמוֹ עוֹמֵד עַל הַגִּשְׁרִי הַקָּסָן, נִיָּצֵץ לְתוֹךְ יַרְקוֹן הַנְּחֹל. שֶׁם הַטְּבִיל עָכְשׁוֹ בְּחֹרֵד עָרֵם אֶת סוֹסוֹ. הַסוֹס פָּחַד מִפְּנֵי הַמִּים, נָחַר וּבִעַשׂ בְּחֵלְיוֹ, הַצְּבֹדֵד וְהַמְּטִיר עָלָיו אֶת פְּנוֹתָיו הַכְּרִיחוֹתוֹ לְטַבֵּל. אֲחֵחַ תִּשְׁרָקָה

את הפקיד לרחוק במים, אלא שתקפהו גם פחד. הרי משתעל הוא מזמן לזמן. והוא המשיך את דרכו הלאה, עבר דרך הקר ונכנס אל הורשה. שם היה לו האויר קריר מדי, והוא יצא וישב לנגד השמש, היורדת על שרש-העץ. וכך ישב כרבע שעה. פני המערב אדמו יותר ויותר, והפקיד הרגיש מעין זעזוע בעיניו, ואחרי שנדמה לו, שרואה הוא מטפחת אדמה על הגשר כנגדו, קם וילך לאותו צד. שם לא מצא איש. אלא שבשובו אל המגרש, פגש אותה המטפחת האדמה, שעניו חפשה. ועליד אותה הצעירה עם המטפחת האדמה על הקתפים שב אל הגשר ואל הכר.

הם טילו ולא דברו דבר. מרגע לרגע היתה היא מפנה פניה לאחור ומסתכלת בשמש השוקעת. אחרי-כן, כשישבו על שרש-עצים במבוא החורשה והשמש שקעה יותר ויותר, הסתכלה בבן-לוייתה רגע ומתוך חיוך נתקם פלטה בקול קטוע:

— וכך יעברו החיים, בבית-החומה האדום

הפקיד לא ענה כלום. אצבעותיו מללו. עלה ירק, שקטף מעל ענף, שעלה בשרש-העץ, מקום מושב שכנתו. הוא השפיל ראשו, הסתכל בקרקע ושתק. — הקרונות, הקרונות — הוסיפה הצעירה. מטפחתה נשמטה מעל כתפה הימנית ונשארה תלויה רק בשמאלית. היא התחילה לזמזם בגון חרישי, שהיתה מערבת מקטעי נגונים שונים שגורים וזלים. הפקיד הצעיר השתעל פתאם לתוך ידו.

— נלך מפה: הרטיבות מזיקה לך — אמרה העלמה.

הפקיד לא זז ממקומו.

— מקדם או מאחר; אחת היא! — נשמט לחש צרוד מתוך גרונו. העלמה נשארה יושבת במקומה.

נשמעה יריה מעבר לחורשה. העלמה רעדה, קמה לרגע ותתעטף במטפחתה. אחר התהלכה הנה והנה במהירות.

— אין כלום; זהו ניקולי. הוא אמר, שהיום עליו לצוד ארנבת; ומה אם לא מצאז — והוא הביט אל פני הצעירה התורים, שזוהרי-השקיעה הקרינו אותם לרגע קל.

הצעירה הצטחקה.

— יודע אתה? ניקולי זה בקש פעם את ידי! — וצחוקה נהיה יותר מזור מרגע לרגע.

— ומה אמרת לו?

— מפחדת אני מפני הזאבים; לא אגור מחוץ לעיר, עליד היער.

— ומפני-זה, באמת, בחלת בוז — הביע הפקיד הצעיר את תמהונו.

הצעירה שחקה. ושוב זמזמה את נגונה.

— אבל, באמת, נלך מזה; אתה משתעל. לא טובו —

והוא נאלץ לקום וללכת אחריה.

השמש שקעה; הערב היה אפל. חבוי בערפל דק התנמנם הנחל. על-

פני הגשר עבר קרון ויועזעהו. באויר כמו התעופפו צללים. והמגרש הרחב והריק, עם אשי הגן מרחוק וצלילי-המוסיקה הקטועים, שזשאו בעקר עלידי-

הרוח לצד השני, נראה מזור כל-כך ושלא במקומו. הפקיד נתקל באבנים פעמים אחדות, ואז היתה הצעירה אוחזת בידו – ומשמיטה אותה תכף.

– אסער נכנס אל הגן – שאל בלחש ובוהירות.

– למה?

– כך.

– לא.

המוסיקה נשתתקה. הערב נהיה יותר אפל וכבד. בשער בית-החומה האדם הדלק פנס. קרון אחדון נכנס אל-תוך החצר.

– נשב פה. – היא יושבה על הספסל שלפני השער.

– ואם...

– אין כלום; הם כבר בבית. עוד מעט וילכו לישון.

לאור הפנס מזה ולאשי הגן מרחוק נראתה הנויית שחורה ומאִימת.

הפקיד הביט לצד ההוא והשתעל תכופות. הצעירה תופפה באצבעותיה על-

פני הספסל ופלטה מרגע לרגע, אחרי שעוליו, אמרות קטועות: „כך... כך“.

– על-מה את חושבת?

– לא-כלום מה-יש-לי לחשוב.

– ובכל-זאת?

– למה אנשים כמונו חיימו

הוא הצטחק.

– ומה חסר לך את בריאה ככה. הַנְּשָׂאִי לְנִיקוּלִי וְחִיו לְכֶם יְלִידִים בְּרִיאִים.

לאור הפנס נראו שפתייה שוחזצקמו.

– צחוק! מוטב – לחגנני יהודי. זה אינו שותה ואינו מכה.

– לו יהי כך.

היא צרדה על קטמו: – שטות! – ואחרי הפסקה קלה תוסיפה בקול

קשוא: – אבל אתה הרי תמות בקרוב, כך

– ואם כן – והוא העמיד פנים קרים.

– ואם כן! מה טעם יש במות סתמו את הסטודנט ההוא אני מבינה;

וכי אין לך חשק לאבד עצמך לדעת?

הוא לחץ שפתיו ולא ענה כלום. התזמרת נגנה עכשו נגון פזיז ורקדני.

היא זמומה בחשאי אחרי התזמרת, אחר קמה ותבט למעלה.

– אצלנו כבר ישנים; עכשו אני יכולה ללכת אפילו לכל-הלילה.

– אדרבה; תבואי פעם אלי.

היא הצטחקה בקול משנה: – אליך? אף לא פעם; אתה תמותו

בקול נרגז קם ויתמתח בכל קומתו הצנומה: – וכי יצאת מדעתך?

היא משכה אותו לשבת, כפפה אותו ושמה את ידיה על כתפיו

בפרכסה בצחוק: – אתה מיוחד; כך – ופתאם גחנה אליו ותלחש: – חפץ אתה

להכנס ולשבת על אותו הספסל?

הוא רעד קלו: – לא; בשום אופן

– ובכן, אני הולכת לישון.

- תלכי אלי... - וקולו רעד מתגוננים.
 - לא.
 - מדוע?
 - כך; איני חפצה.
 - ולמה סוחרת את אותי אחר־ך?
 - אם אינך חפץ, אין צריך.
 - ואני חשבתי - קולו נפסק בין הברה להברה - חשבתי, כי יש
 בלבך ניצוץ של רגש אֵלי.
 - יש שני ניצוצות.
 - ומדוע...?

היא פלטה במהירות: - להתראותו - ותעלם בשער.
 רגעים אחדים עמד ויחכה. לבו הלם בחוקת. לאחרונה עבר אל גדר
 הגן ויבס אל היציע. הדלת לא נפתחה; נראה רגע אור חלש בזוכיות
 הדלת ואחרי רגעים אחדים כבה.
 "היא שכבה" - לחש לעצמו ושעול חזק התמרץ מתוך גרונו. הוא
 נשען אל הגדר, הליט ראשו בידיו ונאלם. וברגע זה נולד בקרבו החשק
 להכנס ולשבת על אותו הספסל. הוא לא נכנס. המוסיקה נשתחקה. והוא
 עבר את המגרש הריק עד הגיעו אל הגשר. שם עמד ויסתכל אל תוך
 המים. השעול הציק לו בלי־הרף.

ג

כשני ירחים אחרי־זה הובל הפקיד הצעיר לקברות. בלילה אחד
 אחרי סצינה כבדה, בראשית ימי הסתו, לן בוורשה. למחר יצאה מגרונו
 שפעת־דם. העלמה לא באה לבקרו; כבר היתה טרודה בפקיד אחר. בקלוב
 ישבה בערב אחד חבורה קטנה ושתתה ושחקה בקלפים. הפריץ שותד
 האבסינת דבר על־דבר חמות. פגיו תורו וצמקו עד שאי־אפשר היה להכירו.
 הרופאים אסרו עליו את האבסינת, והוא הוסיף לשתות. איזה טעם יש
 בחיים סתם? - והאופיצר, חברו התמידי לקלפים, שאהב להתפלסף כמותו,
 נענע לו בראשו.

לזה קרה אסון לפני חודש. אשתו הצעירה, שהשתעממה שתי שנים
 בבית בשעה שהוא היה מבלה את לילותיו בקלוב, מצאה לה שתף לשעמום.
 במשך חצי־שנה השתעממו בדירתו, ואחר־כך בחרו להשתעמם במרחקים. האופיצר
 הרגיש עכשו את עצמו חפשי, אלא שלא ידע, איך להשתמש בחפש זה.
 לפריץ נראה גם זה טבעי בתכלית. למה נוצרה אשה, אם לא לבריחה?
 אשתו גם־היא ברחת ממנו, והוא הרי לקח איתה לא בלי־מלחמה מידי
 אחר. זה היה אחרי חודש של אהבה לווהטת. והיא ברחת או עמו בלי־חרף קר
 בלי אדרת. קצר היה האשר: רק שלש שנים ארך. והוא לא היה אפילו
 בחפש, אלמלא רגש־הכבוד. ומפ־ל־זה, כידוע, לא יצא כלום, חוץ מפצע

ברגל ופצע בלב. ועכשו יש רק אהבה אחת: האבסינת. וניקולי לא הסכים. אמנם, אשה זוהי ענין חשוב, אך צריך להתחסס אליה ביחס של ציד: ארנבת זו או אחרת – העקר הוא הציד. ידוע לו, למשל, מקרה בפקיד צעיר, שהתיחס בכבוד-ראש לאותו ענין ומת בשחפת פויזה. ועכשו ממלא-מקומו בודאי יהיה גם-הוא קנדיקט לשחפת.

מה שנוגע לַמָּוֶת, הוא, ניקולי, אינו מפחד מפניו כלל. ישנו בודאי ציד גם לבני-אדם, וצריך להתחסס לַעֲנִין בלי מֶרֶץ-לב.

ובאותו ערב התהלכה אשה אחת גבוהה וכפופה, עטופה במטפת שחורה, על-יד בית-הפקידות הארץ. על הספסל לפני שער הבית האלם ישב עכשו אחר, על המקום, שישב עליו אחיה עם אותה היהודיה. היא נכנסה לַאֲטָה אל השער, נכנסה ויצאה, עמדה על-יד הספסל ולאור הפנס הסתכלה ביושבת. וסוף-סוף פנתה אליה בשאלה: „אם גר פה פֶּטֶר סְמִיוֹנוֹבִיץ' וקולה רעד ובגרונה חרחרה גניחה. – פֶּטֶר סְמִיוֹנוֹבִיץ' אין פה כזה. בכלל אין בכל הרחוב שום פֶּטֶר סְמִיוֹנוֹבִיץ'. והאשה אל המגרש האפל והריק.

ד

דְּצִיק, עגלון צעיר, רחב-כתפיים ואדום-פנים, היה באותו הבקר נרגז מאד. ברוך, זקן העגלונים, ספר לו אך זה-עתה, שבריל בעל-הקרונות קנה את בית-החומה עם האַרְנוֹת, את החצר מאחור ואת הבתים הקטנים שבקֶצֶף של זו. את כל אלה קנה זה במיטב-כספו; ומלבד הסכום שחיבים לַבִּנָּה במשכנתא – אין הוא, בריל, חייב לשום איש עכשו אף פרוטה.

דנציק ידע גם עדי-כה, שבריל אינו קבצן, אלא שלא חשד מעודו, שהעֶשֶׂר שלו מגיע עד למדה כזו. בריל חי גם עכשו חיים פשוטים מאד: דירתו קטנה, רהיטיו פשוטים, מאכלי-הבית גסים וגם אינם מצטיינים ברבוי, בריל ואשתו ואפילו גיטל שלהם לבושים בגדים פשוטים, בחברה אינם באים, בצדקות אינם משתתפים – באפן כזה אין פלא, אם אדם מתעשר. ומצד אחר, הרי אי-אפשר היה גם להעלות על הדעת, שאדם, שחי כך, יכול לקנות לו חומה. אם בריל עשיר הוא במדה כזו, למה מקמץ הוא כל-כך?

עשרים ושלושה קרונות! – ודנציק משתומם על עצמו, איך לא הרגיש, שאדם, שיש לו מספר קרונות כזה, עתיד להתעשר? בריל הרי „בעל-הבית“ הוא, הכל אצלו בסדר, הסוסים נשמרים היטב, השכר של העגלונים, שקלם, חוץ משלושה, גוֹם הם – גם-כן קטן; והעסקים הצדדיים... ודנציק מתאדם מכעס בחשבו על-דבר עסקים אלה. כמה פעמים העמיד הוא, דנציק, את חייו בסכנה, וסוף-סוף נפל הָרוּח לידו בריל. הוא, דנציק, כבר ישב פעם שלושה חדשים ומחצה במאסר, עד המשפט, – הוא יצא או נקי, אחרי זמן, – אבל הסכנה היתה גדולה. ולמה לו כל-זה? והעגלונות למה? עֶסֶק אחד במשך איזה חדשים יכול להכניס לו די פרנסתו בְּיוֹת. הוא חשב את עצמו

כעין שתף לבריל, וזה, באמת, אינו מתחשב עמו בכספים. פעם בקש ממנו עשרים וחמשה רביל בבת-אחת – ובריל נתן, לא הוציא הגה. אבל החשבון הכללי מתי יעשה? וכי באמת הקרונות הם הם שהכניסו לבריל כל-כך? דנציק נכנס הביתה, אל ביתו של בריל. בבית שקט. בריל נסע ליום – ליומים. פנדיל ישנה בודאי, היא כל-כך עיפה תמיד. הילדים אינם. גיטל, מטרתה שם קצת. דנציק צוחק: נזכר הוא בפקיד העלוב הגבן, שמשפן את הכלי הזה אצל בריל. בעד עשרה רבילים ושלושה רבילים אחר-כך. בריל לא חפץ לתת גם את זה. למה היא לו התבה השבורה, הקטרינקה? הזאת? אלא, כפי שאמר בריל אז: מרחמים. אין כלום: בריל לקח אצל הגבן קדם לזה הרבה רבית: הרבה שטרות ומטבעות-כסף נדדו מכיסו לכיס בריל. ועכשו יש לגיטל על מה, לטרטר. מלמדת גדולה אינה גיטל זו. את הגימנסיה עזבה באמצע או הוציאוה משם. בכל-זה אין כלום. הוא, דנציק, אינו מבין במוסיקה זו, הוא אוהב מוסיקה של צבא וכבוד של, כלי-זמר. את זה הוא מבין. מה הענין, מחסס? לו יותר מדי.

דנציק מתהלך בחשאי על בהונות רגליו. נגש הוא אל דלת ה,אולם, חדר עם שלחן פשוט, ישן, מכסה במפה כהה, המליטה גם את רגליו וקוצותיה יורדות עד הרצפה. הכסאות אינם ממין אחד. הספה גם היא אינה מקנלת לעמוד אלא על-יד הקיר. עכשו, חושב הוא, כשקנה בריל את הבית, יעבור בודאי לדירה השנית, זו שפקיד-מכסה-היין גר שם. גם רהיטים חדשים יקנו. גיטל הרי תהיה כלה עשירה, בתי-יחידה! ולבו של דנציק מתקוץ בקרבו. כך; לחנם בלה כל ימיו בארנותו של בריל. עכשו אין לו עוד מה לעשות פה.

הדלת נפתחה פתאום. גיטל עומדת על המפתן. עיניה אורו רגע: „דנציק!“ קוראת היא וממהרת לרפוס את הלצתה. היא לבושה עוד כדרכה בבית. שערותיה לא קדרו עוד. ודנציק חושב: טוב היה להסתבך בים הזה! ועיניו בוחנות את הנערה הגוצה והעגלה. שדיה מפרכסים עכשו מתחת להלצתה, שאינה חפצה להרכס יפה. והצואר שלה – לעזאזל! זוהי נערה.

– חפץ אתה כוס טה, דנציק? – מלצבת אותו גיטל בעיניה. ודנציק, כדרכו, מעמיד פנים תמהים: – טה? עכשו טה? מאין תקחי טה? – וקומקום למה נברא? לנו יספיק, יספיק גם לאמא כשתקום! – ועיניה זורקות בו מבט מהיר. כה לוחטות הן עיניו! ואיזה כתפים! ואיזה חזה! בראשה עוברים כברקים מקריה השונים. רק ניקולי יוכל להדמות לו; חוץ ממנו אף לא אחד. גיטל מכניסה שתי כוסות טה. דנציק לוקח מידה את הכוס, מחפש לו מקום; גיטל מקדימה אותו, יושבת על הספה ומראה לו מקום על-ידיה.

– אבל בזהירות, דנציק, הספה שלנו אינה כלל בשביל בחור כמותן! דנציק צוחק: – אין כלום, תחיהו נבלה תמיד מאריכה ימים. גיטל מסתכלת מן הצד, מעבירה את מבטה בגנבה על-גבו ושותה את הטה שלה בנחת.

- ומה, דנציק, יש חדשות?
 - אותי את שואלת לחדשות? הרי אצלכם עכשו כל החדשות. הרי
 את עכשו הכלה היותר עשירה שבעיר.
 - אני? - והיא תחבה בו את עיניה בתמיה.
 - אינך יודעת? הרי אביך קנה את בית-החומה הזה עם הארות,
 הבתים, הכל.
 גיטל עקמה את שפתיה:
 - בית זהו המ... מדוע לא קנה שם בית, במרכז, על-יד הקלוב, למשל?
 דנציק הצטחק:
 - הלואי היה לי בית כזה! בית של פרנסה, גיטל? מבינה את?
 - ואמי מפחדת כל-כך. עכשו אני מבינה - אמרה ועיניה נמקחו
 לך-חה. - אמי כל-כך אוהבת חיי-מנוחה; ואני כל-כך שונאה את אלת,
 דנציק. - היא שתקה רגע ופתאום פנתה אליו ותעמד בו עיניה: - אמרנא,
 דנציק, מה אתם עושים שם, מאחורי הצרנו, אצל ברינדיל וזו
 דנציק נבוך והתאדם:
 - לא-כלום. שותים קפה, אוכלים לביבות ומשחקים לפעמים בקלפים.
 - ברינדיל אשה יפה היא, כן, דנציק - ועיניה בחנו אותו רגע
 ואחר כאלו שקעו לתוך ברכיה.
 - כך... כן... לא-מלערת... - גמגם דנציק כשפניו האדימו.
 - גוף לה - זהו גוף! ואיזו קומה! איזה צוארו! - קראה ועיניה כאלו
 ננעצו בחזהו - ואיהו בעלה של ברינדיל?
 דנציק נבוך עוד יותר.
 - באמריקה היא אמרת. בסף אינו שולת. כסף יש לה... וכאלו
 התפון בזה להסיחה לענין אחר.
 - ורבה השמחה שם אצלכם, כן. פנגגים אתם בהרמוניקה, פרקדים.
 וברינדיל גס-היא מרקדתו חמצתי פעם להיות שם. תקחני פעם, דנציק -
 ועיניה לטפוחו במבט-התנונים
 דנציק נבהל פתאום.
 - את אצל ברינדיל, מה הצשי שטו ובכלל, שם גם ברוך נכנס וגם זה
 הסרטור הבא הנה. לא, אין זה מקומך, גיטל. מה יאמר אביך? - ובלבו חש עכשו
 תשוקה גדולה למשך אותה פעם שמתה פה, בביתם, אין ידיו זזות לנגוע
 בה. שם תהיה אחרת. ובכליזאת - מה האמר ברינדיל על-זה?
 היא קמה ממקומה וחלץ ותבא עוד כוס קפה בשבילו.
 - אני אציי שותה יותר מצחת, עכשו. לטרקים אני יכולה להגיה מנתם
 שלם לתוך גרוני, ועתה לא.
 רגעים אחדים התהלכה הנה והנה, נגשה אל הפסנתר ותצרצר בו פעם,
 פעמים. אחר פנתה פתאום אליו ובקל מחפנק, כילדה קטנה, אמרה:
 - ואם אקנה פעם ללכת שמה, תקחני, דנציק?

- אָקֶהָךְ - עֵנָה כְּמוֹ בְּלִי-חֶשֶׁק. וּבְלִבּוֹ חֶשֶׁב: זֶה תְּהִיָּה נִקְמָה בְּכָרְלִי,
 דּוֹקָא עֲכָשׁוּ, כְּשִׁקְנָה אֶת בֵּית-הַחֹמֶה.
 - תִּקְחֵנִי, כִּןן טוֹב מֵאֲדָ! - וְהִיא הַסְּתוּבָה רִגַע עַל עֲקֵבָה הַיַּמִּי
 כְּרוֹקֶדֶת. - וְלִמְלַחְמַת-הַגְּאוּרֹסִים גִּבְרִין תִּקְחֵנִי מִתִּי תְּהִיָּה זֶה אֲצַלְכֶּם בְּשֶׁבֶת
 אוּ בֵּיחַ הַרְאִשׁוֹן
 - אֵין עוֹד קָרָח עַל הַגֵּהֵר. בְּעוֹד שְׁבוּעוֹת אַחֲדִים. לְכַשְׁתַּחֲחִיל, אִמְרֵ לָךְ.
 - פַּעַם לָקַח אוֹתִי נִיקוּלִי שְׁמָה - אִמְרָה וּמִצַּחָה כְּאֵלוֹ הַבְּרִיק כְּלוֹ.
 אֶת הַגּוֹי" הַזֶּה אוֹהֶבֶת הִיא - נִצְנָצָה מִחֲשֶׁבָה בְּלֵב דְּנִצִּיק.
 - נִיקוּלִי לֹא הִתְאַבֵּק בַּחֲרֹף הָאֲחֵרוֹן... - אִמְרֵ וַיִּבֶט אֵלַיָּהּ, כְּאֵלוֹ חֲפֵץ
 לְרֹאוֹת אֶת רִשָּׁם דְּבִרְיוֹ בַּה.
 הִיא נִגְשָׁה אֶל הַדֶּלֶת, פִּתְחָה אוֹתָהּ לְמַחְצָה, תַּחְבָּה רֹאשָׁהּ. וְהַשִּׁיבָהּ
 אֲחֵזָה חֲזוּרָה.
 - אִמְרֵ קִמְתָּ. עוֹד מַעַט בּוֹדָאִי תִכְנַס. - וּפְתָאֵם רִצָּה אֶל הַסֵּפֶת
 בְּמַהֲרֹת, גִּחְנָה אֵלָיוּ וּבִקֵּל לֹחֵשׁ וְרוֹעַד אִמְרָה:
 - הָאֵמֶת הִיא מַה שְׁאוֹמְרִים, דְּנִצִּיק, שֶׁהֵנָּךְ הַגִּבּוֹ הַיּוֹתֵר גְּדוֹל בְּכָל
 הַמְּבִיבָה - וְהִיא פְּרִצָּה בְּצֹחֹק.
 דְּנִצִּיק קָם מִמְּקוֹמוֹ, הִתְמַתָּה, תִּקַּן אֶת שִׁמְמוֹ, וַעֲיִנָיו הִשְׁחֹרוּת לְחֵטוֹ.
 - וְאִם כִּךָּ אֲנִי מִפְּחָד מִסְּנִי-מִי?
 הִיא נִגְשָׁה אֵלָיוּ בְּלֹאט, הַנִּיחָה יָדָהּ עַל שִׁכְמוֹ וְתִבַּט אֵלָיוּ בְּנַחַת.
 - לֹא חֲפִצְתִּי לְהַעֲלִיבְךָ, דְּנִצִּיק. אֲדַרְבֶּהּ, זֶה כְּלִיכָךְ מַעֲנִין. הֵייתִי חֲפִצָּה
 בְּעֲצָמֵי פַעַם - זֶה צְרִיךְ לְהִיחַת כְּלִיכָךְ מְרַעִיד... - וְגוֹפָה טָרַכְס עֲכָשׁוּ,
 סוּנִי לְחֵטוֹ וְחֻזָּה הַתְּרוּמָם תִּכְפּוֹת, וּפְתָאֵם הַשְּׁמִיטָה אֶת יָדָהּ מֵעַל כְּתָפוֹ.
 אִמְרָה נִכְנְסָה הַחֲדָרָה.
 - בְּתִי, יֵשׁ כּוֹס טָהוֹ מַה שְׁלוֹמֶךָ, דְּנִצִּיק - וְכִשְׁנִכְנַסָּה גִיטֵל שׁוֹב עִם
 כּוֹס הַקָּהָ נִידָה, שְׁמַעָה אֶת אִמְרָתָּה - לֹא, דְּנִצִּיק, אֲנִי אִמְרָתִי לֹא: זֶה
 לֹא יִבֵּא לָנוּ אֲשֶׁר. הוּא חֲסֵף לְקִנּוֹת אֶת הַכֶּלֶךְ, גַּם אֶת בֵּית-הַפְּקִידוֹת הַזֶּה;
 הוּא מִמְּשַׁכֵּן אֲצִלּוֹ - מִבֵּין אַתָּה. וְאֲנִי אִמְרָתָּה: לֹא צְרִיךְ לְהַסְתַּבֵּךְ. קֵיִינוּ
 כְּשֶׁהָיוּ לָנוּ שְׁלֶשֶׁה קְרוֹנוֹת, וְאֵן הִיָּה הוּא תְּמִיד בְּבֵית, כְּחֹצֵר הִיָּה שִׁקֵּט, כֹּל
 הַגּוֹיִם" הָאֵלֶּה עִם כָּל אֹתָהּ הַמְּהוּמָה לֹא הָיוּ. יִכְלָנוּ לְשִׁים לֵב לְיִלְדִים,
 וְאִפְשֶׁר הִיָּה גַם לְשִׁחּוֹת כּוֹס טָהוֹ בְּמִנּוּחָהּ. עֲכָשׁוּ בַּחֲצֵר מְהוּמָה, הוּא תְּמִיד
 בְּדֶרֶךְ; אֲנִי שׁוֹב אֵינִי יֹכֵלָה לְשַׁחֵב אֶת רַגְלֵי מְרוֹב עֵיפוֹת. אֶת הַיִּלְדִים
 אֵינְנוּ רוֹאִים וְאֵינְנוּ שׁוֹמְעִים. בְּנֵי-אָדָם נִכְנְסִים לְבֵית, מִקְּבָלִים אֹרְחִים,
 וְאֲצִלְנוּ - שׁוֹב אַתָּה, בְּרוּךְ וְהַסְּרֹסוֹר, וְשׁוֹב אַתָּם. וְמַה הַנֶּכֶם, אֹרְחִיכֶם פִּשְׁטוֹ
 עֲסָק וְלֹא יוֹתָרוּ - הִיא זֹרְקָה מִבֶּט אֶל גִּיטֵל, שֶׁהִפְתָּה לָהֶם אֶת גִּבְתָּ
 וְצָרְצָרָה בְּפִסְנָתָהּ, וּבִקֵּל לְחַשׁ הוֹסִיסָה: - מִבֵּין אַתָּה! גִּיטֵל הָרִי הַקָּהָ בְּתִי-
 עֲשִׂרִים, כְּבֵר צְרִיךְ לְחַשֵּׁב עֲלֶיהָ. צְרִיךְ, שִׁיְהִיָּה בֵּית. וְאִפְרֵ לָךְ אֶת הָאֵמֶת -
 וְקוּלָה נְהִיָּה עוֹד יוֹתֵר נִמוּךְ - הַעֲסָקִים שְׁלֶכֶם אֵינֶם מוֹצֵאִים חֵן בְּעֵינֵי
 כָּלָל וְכָלָל. אֵינִי לְשִׁנָּה בְּלִילוֹת, מִבֵּין אַתָּה? אֲנִי אִמְרָתִי לֹא: "כָּרְלִי, שִׁים
 קֵץ לְדַבְרֵךְ. נִקְנָה לָנוּ בֵּית קָטָן. גִּשְׁאִיר לָנוּ אִיזָה עֲנָלוֹת, תֵּן לְדְּנִצִּיק אִיזָה מֵאוֹת

רַבֵּל – הוא עָבַד דַּי בשבילנו – ויקנה לו סוס וקרן לעצמו או יפתח לו חנות. דנציק בחור חרוץ הוא, יקח לו אשה, אפשר עוד עם קצת כסף, זיחיה. כבר הגיע הזמן להשליך את-כִּלְיוֹה... והוא אינו שומע. אינני יודעת, לאן אנחנו הולכים. מי יודע, מה יהיה סוף כל זה? את סוף השיחה לא יכלה גיטל לשמוע. היא יצאה אל היציע ותקף שבה, הפשילה מטפחת על ראשה ויצאה מבלי הגד מאום. דנציק הביט אחריה ועיניו הבריכו מכעס. ופְּכַדִּיל הוסיפה לשפוך לפניו את מַרְלָבָה

ה

הענין עם הפקיד החדש נגמר באפן מפתיע. כשישב פעם עם גרוניטשקה על הספסל שלה בערב – היה אז ערב קץ סתו חם וגוח – נראו פתאם שתי נשים לוטות בסודרים. האחת נגשה אל הספסל והביטה לאור הפנס בפני היושבים. פני הפקיד חִוְרוּ. הוא התרומם ממקומו, ידיו נתלו באויר ושניו נקשו בפיו. האשה פנתה אליו פתאם בצעקה: „מה אתה עושה פה עם הזידובקה הזונה הלזוה“ גיטל נבהלה, קמה ועמדה רגע נבוכה, ופתאם קפצה לתוך השער. באותו רגע הרגישה יריקה בפניה. עיניה נמלאו דם, והיא ראתה פתאם לפניו – דומה, שמכירה היא אשה זו. – „קברת את אחי, ועכשו את גוזלת בעל מאשתו“ – גיטל נעלמה באחת האַרוֹות, נלחצה אל הקיר ותכך.

כל הלילה לא ישנה. „זונה“ – איך-זה מְעוֹזִים לקרא לה, זונה! מה חטאהו כמה פעמים קרא לה ניקולֵי, אחיה של „זו“, וגם זה האתרון, קירילוב, לבוא אליהם או ללכת עמהם לאיזה מקום – והיא לא הלכה. באמת הרי היא יורקת על-כִּלְיוֹה. ידברו מה שיחפצו: היא חיה כמו שהיא חפצה. כן, כן, נזכרת היא. זוהי, ששאלה אותה אז: „איפה גר פיטר סמיונוביטשו“ היא היא שהכינה לה את כל העסק. בודאי היא היא שמסרה לאשתו של קירילוב את הדבר, כן, לזה המשחף הרי היתה אחות, והיא לא ידעה כלל, שַׁמָּת. חשבה, אפשר נסעו לאיזה מקום. פשוט נמאס לה, ודי. פלא! עיניה הן ממש עיניו של זה המשחף. כן, בתולה זקנה היא. אחיה, אֵלִיּוֹשָה, ספר לה זה פעם. היה לה איזה רומן לא־מְצֻלָה, כדרכם. איך-זה הם מתיחסים לדברים כאלה בכבד-ראשו? אני קברתי את אחיה, ומדוע לא קבר זה שלה אותה? הוא השתַּעַל עוד קדם. איך-זה לא ירקתי בפניה חזרה? מכתלחי הייתי צריכה לתת לה. יתכן נא! אני אֵלֵּמַד אותם!

ולמחרת היום עמדה על היציע ותחכה לקירילוב. הוא יצא לאט מבית-הפקידות, עבר כמתגנב במהירות על-יַד ביתם, הסתכל לכאן ולכאן, מִכָּנֶן וכאלו ירא להרים עין, ובפעם זו לא היה לה אִמְרָיִל לרדת אליו. באחד הימים עָפְבָה אותו ברחוב; הוא נבהל וגמגם בקשת-סליחה. היה לה חשק לירוק או בפניו. מאז לא נראה יותר. ימים אחדים היה יוצא מבית-הפקידות דרך ההצר, בדרך סמטה נשכחה. ואחר-כך, על-יַד השתדלותו

בדרישת אשתו, העבירוהו לעיר אחרת. באותו זמן התחילה גיטל לטיל שוב עם ניקולי

ביום-חורף אחד עברה עם ניקולי עליד בית-הקברות הרוסי, וזכרה פתאם באליושה. כחצי שעה טילה עם ניקולי סביב בית-הקברות; מאז היתה מטילת עמו שם כמעט בכל יום. פעם השאירה אותו בחוץ, נכנסה אל השומר ושאלה על קברו של אליושה סינילקין. בקשי גדול מצא השוער את הקבר: הוא היה מבסס קצת כדרכו. מצבה טרם הוקמה. כשנגשה שמה, מצאה ורי-פרחים גלים וקפואים. האחד לא הספיק עוד להשתנות בצורתו. גיטל עמדה והסתכלה בגל, וזכר הסגינה האחרונה עליה על לבה ולחצהו. היא עמדה רגעים אחדים, הסתובבה הנה והנה וחשבה ללכת. ופתאם רעדה כלה. היא ראתה את אחותו של אליושה. רגע נפגשו מבטיהם, הסתכלו זו בזו, עד שלא יכלה גיטל נשא את המבט והשפילה את עיניה. ואז שמעה את

זו לוחשת: - מה את עושה פה?

הוא ראתה רק את השפתים של זו, שהלבינו. היא שתקה. רגע חשבה לברוח ורגליה כאלו קפאו. אז הרימה את עיניה ותכונן לקראת השואלת: ירדה עליה פתאם מנוחה בלתי-רגילה.

- אל קברו של אליושה.

- אליושהו - הרעימה זו בקולה ועיניה הבריקו - איזה אליושה הוא

לך?

ידי גיטל התחילו לרעוד. היא הרגישה כאלו נשפך כל דמה לתוך עיניה, החמתחה והזדקפה. ובקול קר וקפוא אמרה:

- שלי יותר משלך! שומעת את?

פניה של אחות אליושה חורו. היא נשענה אל העץ אשר עליד הגל. - מה? - לחשה, ופתאם קמצה את אגרופה, כאלו אמרה להתנפל על גיטל.

- בתולה זקנה! - אמרה גיטל ותירק על הארץ בהפגותה שכמה ללכת. כשהפנתה אחרי רגעים אחדים את ראשה, ראתה את זו סרוחה על הקבר ויגונחת. בצעדים מהירים יצאה את בית-הקברות נתלזה אל ניקולי. בדרך או ששתקה או שזחקה צחוק עצבני. ניקולי הסתכל בה ולא דבר כלום. בערב עמדה גיטל עטופה במטפת ליד השער יחידה; היא לא ידעה, למי באמת מחכה היא. לניקולי אמרה, שבל יבוא הערב. היה לה חשק להיות הערב לבדה. ובכל-זאת נדמה לה, שמי-שהוא צריך לבוא. איזו אי-מנוחה תקפה אותה. היא נגשה אל דלת הגן ותנסה להדחק פנימה. השלג, שקסא במקום ההוא, הפריע בעד הדלת מהפתח. ועם-כל-זו נסתה להכנס. בקשי הצליחה לגשת אל הספסל. היא הסירה מעליו את השלג שכסהו, הפשילה הצדה את ענף-העץ, שנסתבך בו, ותמתח קצת. בשמים התהלכה לה הלבנה שוקטה ושחקנית. איזה אד קל ירד והעיב את מבטה. - כמה הם פחדנים, ה-גוים האלה, מאליושה המשחף עד ניקולי הנצידי. דנציק לא היה מפחד, אך אותו יראה היא לקרא. עיניו לוחטות כל-יכך. בזמן האחרון היא

משיכה אותו על כסא הרחק ממנה. הוא ספר לה דברים נוראים כל-כך בומן האחרון. איך-זה ברינדיל אינה מפחדת מפניו? היא בודאי כבר טעמה את אגרופיו. היא לא תלך עכשו לברינדיל בעד כל מחיר. מיות יכול היה לחשד את דנציק השוקט, שהוא מסגל למעשים כאלה? ותאם תקף אותה איזה פחד. דנציק אפשר אורב לה באחת הארוות. זה לא-כלום: שם, בחצר, אין פחד. הוא יכול גם לבוא הנה! והיא קמוה כהרף-עין ותעזוב את הספסל ותטיל בנן. הספסל הנה, חשבה עכשו, הוא באמת משנה. והיא זכרה את הלילות החמים, ששכבה פה בודדה בין הענפים והקוצים ותחכה. לו בא אז הנה יהי מי שיהיה: קירילוב, ניקולי או גליושהו – היא רעדה קלה: הגן היה ריק וסגור, ועליה היה לשוב דרך אותה הזוית. היא שכבה אז לוחטת כל-כך, רותחת וחלשה, כמעט מתעלפיה, והיתה נכונה להמטר לראשון שיבוא, במנוחה שלמה היתה אז מתמסרת. והם פחדו. ודנציק היה טרוד או בברינדיל, הִהִיִּתְהִיִּהוּ!... רגש של קנאה תקף אותה. היא נגשה אל המִּלְקָה. הקרח היה חלק ומבריק כזוכית. ביום רצים פה האוטיצרים והפקידים בנעלי-קרח. עכשו נשקפה הלבנה בברקה-זוכית אשר לקרח, ונראתה גם היא, גרוניטשקה שלהם, קלה. לא-כלום: אין לה להתקיש בפני ברינדיל. אמנם גוצה היא קצת, אבל אין כלום. לא לחנם רצים קלם אחרי גרוניטשקה!... במהירות צברה את הגן, עברה על-יד הספסל מבלי הבט אליו ותתפרץ החוצה. על-יד שער ביתם עמדה אשה עטופה שחורים, זוהי – גבנץ רציון במוחה – מה היא חסצה ממני? והיא רעדה ורגליה כשלו ועסוזה כאלו נדחפה אל השער. שם נפגשו עיניה עם מבטי העומדת. זו התאדמה וקורה חליפת, ונבוכה ורועדת אחזה ביד גיטל ותלחצנה אל לבה: גרוניטשקה! – אמרה וקולה כאלו גנח – תלכי עמי מהר אל קבר גליושהו!

7

בבקר-קיק אחד הזמינה גיטל את ניקולי לחכות לה מחר בערב על הספסל בזוית ההיא. ניקולי נבוך; הוא שתק רגעים אחדים ולא אמר כלום. הם לא דברו יותר על זה. אחרי שנפרדו, הלך ניקולי אל שומר-הגן ויבקשו לפנות את הזוית ולנקותה מהקוצים ומענפי-הפרא, שהסתבכו בה. השומר הצטלב:

– מה אתה אומר? בכל מחיר שבעולם לא אעשה זאת. ישמנני השם! – והצטלב פעם שנית ושלישית.

ניקולי הוציא רֶצֶל מכיסו. השומר לא התרצה: „אף במאה רֶצֶל לא אעשה זאת!“ – וניקולי הבין, כי עם שומר זה לשוא ישחית דברים. למחרת היום עם עלות השחר דפק ניקולי על דלת השומר, הושיט לו חצי רֶצֶל ובקש לתת לו קידום ואת השומר נתן לו את הכלים, התלבש והלך לראות את מעשה האדם המשנה הנה. ניקולי נגש אל הזוית והתחיל

לנקות בקרדמו את העצים מענפי-הפרא, הרחיק את סבכי-הקוצים, גם נקה את הקרקע באָתו. המלאכה נמשכה כשלוש שעות, והשומר לא חדל להצטלב כל הזמן.

ובבקר, בלכת הפקידים לבית-הפקידות, ראו לתמהונם את הוויית והגה כמות קתור פנות הגן וכמעט שלא הכירוה. בערב בא ניקולי אל הגן וישב על הספסל. הוא חכה עד הבקר – וגרוניטסקה לא נראתה. בחצר למעלה נראה אור במשך איזה רגעים וכבה. „ענין מוזר! סודה, כנראה, ברגע האחרון והתורטה“ – אמר אל עצמו והתחיל חושב לטפס ולעלות אל היצייע. „סוף-סוף אכרה לעשות ככה, זהו האמצעי היחידי“ – ובמותו של ניקולי הסתובבו עכשו מעשיותיו של בוקצ'ין על-דבר אבירי-ספרד המושכים את אהובותיהם למטה בסך-נדות והמטפסים בלילות-ירח דרך הגנים אל הבלקונים. והוא הרגיש, שאין מוצא. עם זו לא תעשה כלום; אם לא תכבשנה, יהיה עליך לברוח או למות“. היער התחיל לשעמם אותו בקיץ זה, והציד לא עלה כראוי. למחרת נפגש עמה. – „מדוע לא באת אהמולז – שאל נרגו. – אנכי חכיתי לך עד הבקר. עבדתי הרבה כל-יך“. היא הביטה אליו במבט-כאב: „למה קלקלת את פנתי הנחמדה? איפה אחרים עכשו בלילות-הקיץ?“ הוא נבהל. – „שמה היית באה יחידה בלילות?“ – כן – ענתה בקול נופל – שם חכיתי לכם בפנה פראית כל-יך, ואיש מכם לא באו“ – ובעיניה עמדו דמעות. ומתאם הזדקמה נגדו ותעף בו מבט-בוז: „עכשו עלי להנשא לתנני יהודי, מבין אתהו“

למחר פגשה את דנציק על-יד הגן. הוא הורה לה על הוויית. – „מוגי לב הוא ניקולי, והוא מְדַמָּה בודאי, שגבור גדול הוא“. והוא ספר לה, שראה שלשום את ניקולי מפנה את הוויית והשומר עומד מצטלב מפחד. היא צחקה ועקמה שפתיה חליפות.

– ואתה היית בא שמה – שאלה.

– אני? – והוא נשף שפתיו, ובינתים פגש מבט-בוז שלה. ואז פלט לה את סודו: – ארבותי להם הרבה לילות שם ושמרתי עליך. אלו היה מי מהם בכנס, הייתי מכבדו בסכין שלי!

אז התחילו שניה לנקש זו בזו. בחפזון רצה אל החצר, מהרה לעלות על המדרגות ולא יצאה מן הבית כל היום. דנציק לא בא. והיא לא ישנה אחר-יזה כל הלילה.

?

לילותיו של קיץ זה היו חמים מאד. גיטל לא יכלה לשבת בבית אף ערב אחד. בלילה אחרי שובה מטיוליה לא יכלה לישון. הוויית שלה הלכה לאבוד. ולספסל אבד כל חנו בעיניה: הוא היה עכשו כאחד ספסלי הגן. בלילה אחד קמה גיטל ממשכבה, הפשילה מטפחת על ראשה, ירדה, עברה את המגרש הריק ואת הגשר ונכנסה לחורשה. שם מצאה לה פנה,

שהיתה חביבה עליה מקדם, השתרעה שם בין עצים וסבכים ותישן. כך היתה עושה לפרקים קרובים ועם שחר היתה שבה הביתה. בינתיים התחיל דנציק להעלם מן העיר לעתים קרובות. כשהיה בא ליום או ליומים העירה, היה מתלחש עם אביה, ואמה היתה אז נרגזת מאד. בעתון המקומי באו ידיעות באלה השבועות על־דבר מקרי־גנבות ובערות באהזות שבסביבה ועל־דבר התנגשויות בין גנבים ושוטרים. וגיטל הרגישה, שתפקידו של דנציק בכל אלה הענינים אינו האחרון כלל. דמיונה תאר אותו עכשו בתמונות היותר פלאיות – כל אלה הדברים הנוראים, שקראה בילדותה על־דבר ראשי להקות־שודדים, גבורותיהם וסכנותיהם. נדמה לה, כאלו רואה היא את דנציק בלי־חשך רץ תחת מטר כדורי רודפיו לנגה של בצרה גדולה מאחור, והוא מצטפף בחליליו ונותן פקדות לאנשיו, והנה הוא נעלם ביער. שעטת רוכבים ושריקת חלילי שוטרים ממלאות את האוויר. עוד מעט והיער כלו מקף. נשמעות יריות פה ושם ושריקות כדורים וברקי־אשם בוקעים את האוויר. והנה החילים מתפרצים לתוך היער. קולות־קריאה: „הנה הם! תפשו! ירו בהם!“ – נשמעים מסביב. ופתאם נשתתק הכל. השודדים נעלמו במערת־סתרים ואיש אינו יכול לגלות את עקבותיהם.

וגיטל מרגישה, שיש גם לאביה איזה תפקיד בכל אלה. ופעם פנתה לברוך ותבקשהו לספר לה על־דבר מעשי דנציק עכשו. ברוך השתמט ולא ספר כלום. גיטל לא ישנה כל הלילה. למחר מצאה לה איזו אמתלה ונכנסה אל ברינדיל. זו הביטה עליה בחשד ולא אמרה כלום. גיטל סקרה בעיניה את הבית, רהיטיו, כליו ולא גרעה עין גם מברינדיל. פניה של זו הורעו עתה. וסקרנות זו עוד הגדילה את החשד. היא הלכה בלא־כלום. סוף־סוף בא דנציק לאיזה ימים; אלא שכל אלה הימים, ששהה בעיר, שתה בלי־הרף וגיטל לא יכלה לגשת אליו. רוח הספירט כמעט שהחניק אותה. פעם היה גם שפור. ולגדל תמהונה התנהג גם אז אתה בנמוס. כשבקשה ממנו לספר לה על־דבר מעשיו באלה השבועות, שם את אצבעו על פיו: „פקט! עוד לא הגיע הזמן“. היא השתוממה עוד יותר. לאחרונה שאלה אותו על־דבר אביה. – „אביך – ענה – אביך שותה כפלים ממני ואינו משתפר אף פעם; הוא אינו מאבד את קר־רוחו אף בסכנה היותר גדולה. אש וקרח!“ – „ואבי גם־הוא עובד עמכם?“ – הוסיפה לשאל. – „בשנים האחרונות – לא!“ – ענה תשובה קצרה. יותר לא הוציאה ממנו אף הנה. בערב התגנבה ותגש אל מאחורי בית ברינדיל. שם היו התריסים סגורים, נשמעו קולות מזמרים, קפיצות ורקודים. קולו של דנציק עלה על כלם. – ופתאם התחיל הוא צועק: „ברינדיל, שומעת את לכי לעזאזל!“ – ואיזה כלי נקץ אל הרצפה. ושוב צעקתו: „שומעת את, ברינדיל: אותה תנו ליו“ – וקולה של ברינדיל נשמע לוחש ורועד: „את, שמה? לא, לא אגיד. היא יותר חזקה ממני!“ – וגיטל רצה תכף הביתה, התעטפה בשמיכה ולא ישנה שוב עד הבקר.

באחד הלילות, ברוצה אל החורשה, נפגשה עם ניקולי, לא־רחוק מביתו. הוא צעד לאטו ורובה־הצייד בידו. – „את הולכת אליי“ – שאל ועיניו

הבריקו וידיו נמשכו אליה. - לא, - ענתה במנוחה - אל החורשה. - ובשעה כזו - אני כמעט בכל לילה שם. - יחידה ואינך מפחדת - היא צחקה: - אני לא פחדתי גם מפני הספסל. - טוב, - אמר - גם אני אלך עמך אל החורשה. - מאז היו נשארים שם יחדו. ופעם אחת בסוף הקיץ שבה עם-שחר במרוצה, כאלו נקאוה שדי-שחת על כנפיהם. היא התנפלה לבושה על מטתה ונרדמה תכף. לגורל תמהונה לא הרגישה למחר כשהקיצה כלום. היא היתה רק עיפה קצת. ורק כשראתה את הלצתה קרועה ואת הצלקות על ידיה וגופה - זכרה את הלילה של אתמול. אחרי התאבקותיו של ניקולי עמה במשך לילות אחדים קרה מה שהיה מִכרח לקרות. שלשה לילות נשארה בכל-זה בבית, ובלילה הרביעי שבה והלכה אל החורשה.

שבועים אחרי-זה חזר דנציק מן הדרך. הוא עבד ימים אחדים בארץ במנוחה גמורה, כאלו לא עבר עליו בכל הימים האלה כלום. פעם נכנס לביתה אחר הצהרים כדרכו. היא הגישה לו סה, והוא הביט בפניה וקור כמת. הוא שתה את הטה בדומיה ולא אמר כלום, ורק סקר אותה לרגעים במבטיו. ומאז שוב לא נכנס. התחילו ימי-גשמים והיא נשארה ערב אחרי ערב בבית. כל בקשותיו של ניקולי, שתבוא אל ביתו, לא הועילו. אחרי-כן בא ביום אחד אביה והציע לפניה להִתראות עם בחור, שמשדכים אותה לו. היא התראתה עם הבחור, הוא בא לעירם, היא נסעה לאיזו קרובה לעירה סמוכה, וסוף-סוף לא יצא מכל הענין כלום, וכל-זה נעשה במנוחה גמורה. היא ספרה את כל זה לניקולי: - „הרי סוף-סוף אני צריכה להנשא - אמרה לו בפנים רציניים - ומדוע לא אֶנשא לבחור זה? וחוק מזה - אם אבא אומר: „התראי“ - אני מתראה, „סעי“ - ואני נוסעת. אבא אינו מאותם האנשים, שאין נשמעים להם.“ ניקולי נבוך ושתק. היא יראה, פן יחדש את הצעתו להנשא לו - והוא לא חדש אותה; והיא הלכה ממנו נעלבה ונרגעה. ולמחר הלכה אל אחותו של אֶליושה ותצא עמה אל בית-הקברות.

ח

החרף התחיל במקדם. וכשהגיע תור הקרואים לצבא - לבוא לגורל - כבר כסה שלג עבה את הרחובות וכפור דק את הנחל. בין הקרואים נמנה גם דנציק. והתחילה פרשה של השתכרות והקאות. דנציק התהלך ברחובות עם חבורה של שכורים, בחורים יהודים שנקראו לצבא בשנה זו, והיו סובבים מבית לבית, ביחוד על בתי בעלי-הזכויות, ומבקשים ומאיימים: - ייך שרף וכסף!

ברחובות הגיע הדבר לידי הפאות בינם ובין הקרואים ה„גוים“ מן הכפרים. בעיר נמשך הענין זמן רב. בראשונה עמדו לצבא בני המחוז, אחרי-כן בני הרבע הראשון של העיר. ודנציק היה מבני הרבע השני. ביום אחד נכנס דנציק לבית ברייל: - „איהו אבאז“ - שאל את גיסל בקול

יבש. - ישן - ענתה זו. - העירי אותו - וגיטל הבינה על-פי מבטו, שצריך להעירו. בריל נכנס עם דנציק אל האולם. גיטל יצאה אל היציע. היא לא שמעה את דבריהם ורק את דפיקת-אגרומו של דנציק על השלחן שמעה. השלחן נודעזע.

- שומע אתה, בריל, אלף רב, אף לא פרוטה פחות! היא נגשה אל הדלת. אביה ודנציק עמדו זה כנגד זה, שניהם חורים, ודקרו בעיניהם איש את אחיו. לאחרונה חזר דנציק עוד פעם על דבריו: אלף רב! על שפתי אביה נראה צחוק עצור. - די עבדתי אצלכם: לילות לא ישנתיו! ואני לא עבדתי! - פלט אביה במנוחה. - אתה? - שפתי דנציק פסו קצף לבן - כך יש בית-חומה גדול, ומה יש לז" - בריל צחק ועינו הפולקת חביטה בלעג לצד בתו: - לי יש עוד בית גדול וחצר, ועוד מעט ויהיה לי גם מגרש גדול! עיני דנציק נמלאו דם. - וכמה הרנחת על-ידי בשבועות האחרונים! - אפשר תלשין עליו? - דנציק קמץ כשויך-נחשו: מה? - הוא רקע ברגלו ורהיטיהבית קפצו ממקומם. עכשו התפרצה פרדיל אל החדר: - מה-זאת? - והתיצבה בין בריל ודנציק. בידו של זה כבר חבירק הפסין. ובריל עמד במנוחה ויכונו מבטו ישר אל פני דנציק. המריבים נרגעו קצת. פרדיל קראה את דנציק אל החדר השני. שם נמשכה שיחה ארבת.

בריל התחלך עכשו נרגו מאד על-פני האולם. דנציק הלך-לו. פרדיל נכנסה אל האולם ותתנפל על הספה: - את שנותי אתה מקצר. מגיע לו, בריל, מבין אחוז תן לו ושים קץ לעסקים האלה, אם חסך אתה בחיי. - ואם יבואו מחר אחרים, חבריו - שאל בריל. פרדיל נשתתקה ובכתה בחשאי. - אלו היה נכנס כבן-אדם, היינו יכולים להתפשר; אבל אדם נכנס: חשבון! תן לו חשבון! כסף הגיה אצלי למשמרת! - ודבר התחיל לשעמם את גיטל והיא יצאה את הבית ותכנס אל הגן. ושוב קשה היה להגיע אל הספסל. השומר הפקיר שוב את הזוית, וענפים וסבכים הסתבכו יחד ויסבכו גם את הספסל בינם. הזוית שבה ותהי כשהיתה.

בערב בא דנציק עוד פעם. על השלחן הושמו יין-שרף ולביבות. בריל היה עכשו במצב-נפש רצוי. על-דבר ממון לא דברו. נכנסו גם ברוך והיהודי הסרטור. גיטל יסבה-לה על הספה עטופה במטפחת; ורק כשהיה אביה רומז לה, היתה מגישה לאורחים איזה דבר. נכנסה פרדיל. הסרטור הרים כוסו לחייה: ברוך השם, פרדיל! בריל עכשו איש עשיר הוא. גם בית-החומה, גם בית-הפקידות ועתה גם המגרש הגדול שלכם הם. המגרש נקנה היום! והוא גוחן ולוחש לדנציק: יש לו גם חלק בקרשים אשר במגרש! - פרדיל התאנחה: אשר גדולו עוד חסר היה המגרש! יודעת אני: זה יקצר את ימי. בריל צחק: נשים הן נשים! מפחדת היא, פן תהיה עשירה יותר מדי; מה את, גיטל, גם-את מפחדת? גיטל צחקה. ודנציק הרים את כוסו, שתה גם הוא, לחייטו! וידו רעדה. הוא יצא אל היציע, שזה שם רגע, חזר ונכנס.

קראים ליו" - והוא נמרד והלך. ובריל צחק: „עכשו ידבר כבר בלשון אחרת". פרדיל שתקה. ורק אחרי שהלכו בריל ואורחיו, נגשה אל גיטל ונשענה עליה: „לא, גיטל, לא! כל־זה לא יביא לנו אשר!"

ט

בעוד שני ימים הזמין ניקולי את גרוניטשקה שלו לטיול בעגלת־חרף. „שלישיהו - אמר ועיניו הבריקו - ואני בעצמי אנהל". גיטל קפצה משמחה. ובערב נסעו על־פני השדות פתח לעיר. הלבנה היתה מלָאָה, השמים טהורים והשג כסה את השדות. הסוסים דאו והעלו קצף, השלג חרק תחת העגלה, ולמרות הקר הרגישה גיטל את דמיה רותחים בקרבה. אחרי שעות אחדות של טיול נכנסו למרנח אחד בקצה העיר, ניקולי הזמין אכל ומשקאות, הוציא מעגלת־החרף בקבוק יין־שמפניה והתחיל משתה. גיטל, שאדמה קלה, נראתה עכשו יפה מאד: עיניה הבריקו, לחייה להשו, הָזָה עלה וירד במהירות. וכשבחן אליה אח־כך ניקולי ולחש לה: „תסעי אליי - צחקה. אלא שבשבתם שוב בעגלת־החרף בקשה ממנו לנסוע לאס: -הרי יש זמן".

בעליית ניקולי היה חם. הַחֶם רתח על השלחן. גיטל הסירה את אדרתה בעצמה; ניקולי משך אותה להושיבה על ברכיו, היא לא הסכימה לחשב על־ידו. היא היתה עכשו במצב עליונות בלתי־רגילה. ניקולי כמעט שהשתגע מקצרות, ודיא יסבה במנוחה שלמה, שתתה את הטו ותצחק. דיא נזכרה בפגישותיה של אביה עם דנציק - ועינה השמאלית ורקו עתה אל וראי מבט ערמומי וצוחק.

ופתאם נשמעה דפיקת אגרוף בחלון, והשמישה התפרצה ועסה לכל הצדדים. אייר קר התפרץ אל החדר, שנמלא אחרי רגע אָד. ניקולי קפץ אל החלון. שם נשמעה פתאם קפיצה על הארץ. ניקולי חטף את רובו וירץ החוצה. גיטל נגשה אל החלון. מתחת עמד איש, ומחמת האָד לא יכלה גיטל להכיר מי הוא. היא ראתה את ניקולי נגש אל האיש; הלז הזדקף, והוא וניקולי כאלו הכינו את עצמם למלחמה. גיטל היתה קלה פחד וסקרנות. ופתאם איזה דבורים חרישיים, וניקולי וחלו נפרדים זה מזה בהרמת־כובע.

ניקולי שב אל החדר. הוא ישב והתחיל לשחות כוס אחר כוס. גיטל בתנתהו במבטיה. לאחרונה גברה סקרנותה מאד: - „מי זה היה, ניקולי?" - ניקולי משך אותה אליו: „אין כלום, גרוניטשקה!" - גיטל נשמטה ממנו: „אינך מגיד ליו" - שאלה שוב וסקרנותה תקפה אותה בכל־כח. - „למה תשאלי, גרוניטשקה, זה היה שכור ולא יותר". - היא יסבה על ברכיו וַתִּקְחֶץ אליו. - „תאמרז" - הוא קם מכסאו ניושב אותה עליו. - „אי־אפשר". - היא נשתתקה. ובעוד רגעים אחדים קמה, שמה עליה את אדרתה ותפתח את הדלת: - „תְּלֻנִי, ניקולי!" - הוא הָנֵר. - גרוניטשקה,

השארי פה! רק לילה זה! - בשום אופן לא! - אמרה בקול קטוא ותצא. הוא הלך ללוחה.

בדרך לא דברו כלום. אחרי הגשר נפרדה ממנו. הוא הלך אחריה מבלי שהרגישה בדבר. כשנגשה אל הבית, פנתה פתאם לצד הגן ותכנס שמה. הוא נגש ויבט אחריה. היא נגשה אל מקום הספסל, הפשילה את הענפים אשר עליו, נקתהו משלג נמשב. ניקולי ראה לתמהונו, כי שוב גדלה הוויית פרא. איזה פחד נסתר תקף אותו. ופתאם קמץ על הגדר ויתנפל אל הגן. גיטל נודעוזה.

- אין כלום, גרוניטשקה, אני הוא, ניקולי!
היא נלחצה אליו. - טוב שבאת, ניקולי: אני מפחדת כל-כך.

י

בשבת היתה מלחמת-אגרופים בלתי-מצויה. חוץ מבריוני היהודים של העיר ויחסי-הסלובודה השתתפו בה גם קרואי-הצבא מבחורי היהודים שבעירות הסמוכות ומבני-האכרים של כפרי הסביבה. דנציק כבר הספיק, בטרם התחילה המלחמה, להבריח עשרות בחורי-הכפרים במוטעץ עבה, שהמסיר בו מהלמות על ימין ועל שמאל. גיטל, ששמעה מפי העליונים שבחצר על-דבר המלחמה הגדולה העתידה, באה גם-היא לראות בחזיון. המקום היה קרוב: הָךְ מאחרי הגשר. ושם פגשה את ניקולי ותעמוד על-ידו.

התחילו התגרות. הצטינו בין המתאבקים שנים-שלשה מיחסי-הסלובודה וקָצב צעיר מְעִקָה סמוכה. זה היה מטיל-ברזל גוץ ועבה, שבנגע אגרושו באיזה גב, היו העצמות חורקות תחתיו. ניקולי הרגיש, שאגרופיו מתקמצים: זה כשנתיים שלא נלחם. התחילה התאבקות בינו ובין בחור זה, וניקולי נצח. גיטל, שכבר שמעה על-דבר גבורת דנציק, פנתה פתאם אל ניקולי: „הייתי הפצה כל-כך, ניקולי, לראות אותך נלחם עם דנציק”. ועיניה הבריך למולו. ניקולי שתק, פניו נהיו רציניים, ועיניה לא חדלו ללָססו.

ופתאם הופיע דנציק באמצע הכר ועיניו הביטו ישר אל ניקולי. פניו של זה חָרוו רגע. הוא העיף עין סביבו. כל העינים נטו אל דנציק, וקול-לחש פרץ מכל הפיות: „הוא הוא!” - ניקולי התבונן רגע, הביט אל גרוניטשקה וזרק לה מבט צוחק-עגום. והם לא ראו קְשֶׁהֶבְרִיק עליהם דנציק בעיניו הלוהטות. רגע נראה ניקולי לגיטל כאלו הוא מפסק, ופתאם צעד קדימה והתאבקות התחילה.

הנצחון נטה בראשונה לכאן ולכאן. לרגעים התפרצו קריאות: הידד, דנציק! וכנגדן מהצד השני: הידד, ניקולי הציד! דנציק ראה את עצמו רגע נדחף לאחור - ואולם כרגע נדחף ניקולי לאחור. התגרה הראשונה נגמרה בלא-כלום.

דנציק וניקולי נכנסו למרוח הקטן על-יד הגשר. גיטל נשארה רגע במקומה, ואחרי-כך הלכה גם היא לצד הגשר. הקהל כאלו הרגיש, שהענין

שרם נמנר, ריתכה. כשקרבה גיטל אל הגשר, ראתה את ניקולי יוצא ותגש אליה. בזה פרנע הוציע דנציק על המפתח. פניו חורו ואדמו פתאם ואגרופיו שתקטנו מעצמם. נכרנע אנה אל ניקולי: - חפץ אתה לקנות צוד פעסו? - אדרבה! - עפה זה באנושא - גמטה פה, גיל הגשרו! - הציע דנציק. בעיני ניקולי שמריקה איש ערה. הוא שמסיר ידו על פניו. - מן, סך גריך להיות! - אמר פל עצמו. והתפילה התחבקות מקהל התחיל רץ אל הגשר. פתאם הוריד דנציק אמרשו על כתף ניקולי. זה התגודד רגע וירם אגרופו. ובאותו רגע פנפו עיני דנציק בגיטל, שהביטה שכוו אל ניקולי. עיניו נמלחו דם והוא אחו פתאם בניקולי, הרים פומו למעלה וישליכהו אל הנחל.

קול נגרא התסרץ פפיות אלטי אנשים. דנציק עמד רגע נבוך, ופתאם רץ מעל הגשר אל שפת הנחל, קסץ אל אוכו דיאחו ברגלי ניקולי. הכסור הדק התפוצץ מתחתיהם. הוא עמד עד חוהו במים וירם את ניקולי, שראשו כבר היה שחתת למים, וישליכהו אל השלג על שפת הנחל. תכף הריפו עשרות ידים את ניקולי וישארוהו אל המרות השוטרים. שהיו באותו מקום, הסצו לאסור את דנציק, אבל זה נעלם ואיש לא ראהו עוד. ובחזר שמריחה פלגה בימים גיטל בניקולי התולת.

יא

באחד הלילות, עם הצות, נשמעה דסיקה בולת דירתו של בריל. גיטל, ששכבה אז במטה, אמרה ללכת לשתוח. אך הגה שמעה את מבית מדבר בלחש עם איזה איש. הדבר נראה לה מזור. - תן חמש מאות! - שמעה פתאם את קול האיש. וכרנע קמה וקשם עליה נעליה ואדרתה ומטפת גדולה על ראשה ותתגב אל הפרוודור. כשיצא האיש, שמה את ידה בנחת על שכמו: דנציק!... הוא גבהל רגע. ופתאם אחו בידה בשאפו רוח בכבודות: גיטלו כן, אני הוא. אז משך אותה אחריו וירד עמה מדרגות אחדות.

- אני נסע לאמריקה, גיטל, יודעת את? - כן. מדוע? - גמגמה - כך; לא התיצבתי לצבא. ואחר שתיקת-רגע הוסיף: אביך הוא גרם רע, גיטל, רק מאתים רצל הוא נותן לי. הוא משתמש במצבי. כלל וכלל לא יפה, גיטל! - גיטל שתקה. הוא התאמח: - ואת, גיטל, אינך צריכה לנסוע למרחקים; את הנך פלה עשירה, עשירה מאד, גיטל! אבל באמריקה החיים הפשים הם, חיים לכל איש ואיש; שם אין יחוס! גיטלי לחצה את ידו: - אני שרהבת כל-כך חיים חששים, דנציק! - הוא עחק: - זוהי סתם אהבה, גיטלי, את לא תסעי לאמריקה. לאביך שתי הצרות ומגרש גדול; לדנציק אינו חפץ לתת אפילו חמש מאות רצל. הוא צוד יתרט על זה, קי דנציק!

היא ירדה עמו כמעלות. נגשו אל השער.

– דרכי אינו זה – לחש לה – דרכי הוא מאחור. – אתה והלך אל ברינדילז – שאלה. – אל ברינדילז לא-נאנח – גם זה פסקך. – וברינדילז נוסעת לאמריקה – שאלה גיטל ותבט אליו לאור הכוכבים הנוצצים. הוא צחק במרירות: – ודאי היתה נוסעת, אבל בעלה שם, אומרת היא; דנציק נוסע יחידי!... לבה התחיל דופק: כל-כך צר לה עליו. כמעט היתה נכונה להעלותו אליה, אלא שסוף-סוף נפרדה ממנו. הוא נעלם מאחור באפל החצר, ואותה תקמו פתאם בעגועים עמקים והלך אל ניקולי.

בלילה השלישי אחרי זה, אחרי חצות, ישבה על מפת ניקולי. דלקת עזה אחזה בו. פתאם התחילו הפעמונים לצלצל. מהזאת – קרא ניקולי. גיטל נגשה אל החלון. – שרפה גדולה בעיר, ניקוליו קרוב מאוד! היא העירה את המשרת שלו והרץ תכף אל הגשר. את המגרש אי-אפשר היה לעבור. מה ושם עלו שכבות הקרשים בלהבות. הרוח נשא את האש אל צד הגשר. ומרחוק ראתה את בתי אביה בוערים. היא עברה את הגשר. האש זרקה את חמה אל פניה, והיא רצה לאורך המגרש על שפת הנחל עד שבאה אל קצה בית-הפקידות. שם עמדו קבוצות אנשים ועזרו למכביהאש. – היכן אמיו? – שאלה, אך איש לא הכיר אותה. לאחרונה קפצה בין בתים קטנים, ארוזות וגדרות, עד שבאה לצד השני. שם מצאה את אמה ואת הילדים יושבים על ערמה של חפצים. – ואיה אבא? – שאלה. – הוא מספל בסוסיס – ענה אחיה הגדול. היא התחילה להרגיע את אמה. – אני ידעתי, שכן יהיה, בתי; אני אמרתי תמיד: אין צורך בכל-זה! היא רצה לחפש את אביה. הוא עמד לא-רחוק מחצרו עלייד שלשה סוסיס. – זהו דנציק הכלב, מעשה דנציק הוא! – חזר אביה בפעם העשרים – אני אראה לך! האש התחילה לשקוע.

יב

ניקולי קם ממטתו. הוא התכונן על-פי עצת רופא אחד לנסוע אל הדרום. לפני נסעו בא לבלות ערב אחד בחברת אחדים ממכריו. בדרך פגש את גיטל.

– אני נוסע לקרים, ואפשר גם לקוקו? – אמר לה. עיניה נמלאו בעגועים: – אני הייתי חפצה כל-כך לנסוע! – הם עברו עכשו עלייד החרבות של בתיהם – אבל שם, מאחור, בבית הקטן שוכבת אמי; היא חולה מאוד!

היה ערב-לבנה יפה. השלג, קשה ולבן, חרק תחת הרגלים והבריק בניצוצי-אורות. הגן היה עכשו פרוץ. – גם זה תמסכן סבל – אמר ניקולי – נשרפו העצים של הווית, הסבכים והספסל שלך; כך הוא, גרוניהו! – ופניו נהיו רציניים וזועפים. היא לחשה אל עצמה: – גרוניה, הכל נגמר! – ומה נשמע אצלכם? – שאל ניקולי. הם עברו דרך הגן בין העצים. – אצלנו –

אין שמחה כלל. כל עמל אבא הלך לאבוד. את כסף האחריות לוקחים הבנקים. יש עוד כמה חובות. ולחיות גם-כן צריך; אמא חולה ונשאר רק שלשה לוסים". ניקולי התאנח: - "גהיית מעשית כל-כך, גרוניטשקהו"..." היא הרגישה מעין דקירה בלב: - עכשו הוא קורא לה באירוניה: גרוניטשקהו - יסורים מלמדים את הכל, ניקולי". - והאמת היא, כי כל זה מעשה דנציק הואז" - שאל. היא שתקה, וניקולי לא הוסיף לשאל עוד.

עליד הקלוב נפרדו. - נתראה עוד, גרוניה". היא השמיטה את ידה מתוך ידו. - אני טרודה כל-כך, ניקולי. יני גרונקה הקודמת" היא הלכה, ובקשי עצרה בעד דמעוניה. - לא, לא אתראה עמו עוד" - החליטה ובצעדים מהירים שבה נקטיל שתי שעות יחידה בחורשה ובשדות-השלג על שפת הגחל. ובקלוב ישב אותו פריץ עם אותו אופיצר. זה נהיה יותר כבד-תנועה וזמן, והפריץ הלבין כמעט כלו. ישב על-ידם גם אחד מפקידי הפוליציה. - לך וחקרו - אמר זה והרים עיניו בתמוהן כלפי התקרה וידיו התנועעו באויר - בחור פשוט, עגלון מזין, בריא, שאין דוגמתו, והגה במשך איזה שבועות - ומחמים עליו כל האשמות שבעולם. אמרו מה שתאמרו: איני מאמין אבל איזה שגעון היה זה להשליך אדם אל המיסו! האופיצר שתה את כוסו ברשלנות, פהק למחצה, ואמר: - שאלות! פשוט שעמוס; אנו משחקים בקלטים, והם באגרופים. בכל-אופן משחקים יותר מענין. ובקל פאוב מארץ, בעינים מוזרות וקפואות, פלט הפריץ את המילוסופיה הנצחית שלה, כל-זה - אגבסינתו".

יג

ניקולי נסע. גיטל לא התראתה עמו. היא היתה עכשו טרודה מאד. כל עבודות הבית היו מוטלות עליה. בעצמה גשלה, בעצמה פבדה את החדרים, רחצה, כבסה ושפשפה את הכל, תקנה את הבגדים, את הגרבים וטפלה גם באמה החולה. ובלילה היתה מתנפלת עיפה על ערשה ונרדמת. פעם הקיצה מפחד. נדמה לה, שאיזה דבר מפרכס תחת לבה. פחד. היה פחד שוא... זה היה רק כאב-לב פשוט. אמה מתה שני חדשים אחרי השרפה. לפני מותה בקשה את בעלה: "הפטר מכל המגרשים שלך, השאר-לך את זה הבית הקטן וארונה לשלשה לוסים ומכר את השאר". ולגיטל אמרה: - "גיטלי, צריכה את להנשא: אם תחפצי, תגורו עם אבא, ואם לא, יקח לו אשה שנית. יסבלו קצת היתומים, אין כלום". וגיטל נשקה לה ולא בכתה. שבועות אחדים אחרי-זה ישב בערב אחד ברייל עם בתו וטפלו באיזה חשבונות. בזמן האחרון התחיל לשתף אותה בעסקיו. היא היתה

משגיחה על הפגלונים והקרונות, מכינה חשבונות וכדומה. ופתאם פנתה אליי בשאלה: "מה אתה אומר לעשות עם המגרשים, אבא?" הוא שתק רגע ואחר אמר: "אין כלום, עוד אשוב ואבנה את הכל. קניתי לי היום עוד חג סוטים". גיטל התאנחה והאירה לו פניה. - "אמא המסכנה היתה לפחדנית כל-כך. וכהרף-עין הוסיפה: - "יודע אתה, אבא, מה שאמר לי דנציק אז, לפני השרפה, באותו לילה? - הוא צוד יתחרט! אמר, ואני לא ספרתי לך". - "לא היה מועיל. אז האמנתי בעצמי יותר מדי" - השיב, ועיניו נתחברו בתקרה ובזוויות החדר. - "ואיך עכשו, אבא?" - שאלה. הוא נשך את שפתיו ולא אמר כלום. היא צחקה והבט אל עיניו.

- "אבא, אני יודעת יותר משאתה חושב, אני רק שתקתי תמיד, אבא". הוא צחק ויבט אליה בחבה. - "הוא נסע לאמריקה; נתתי לו אחרי השרפה שלש מאות ריבל והבטחתי לשלם לו את כל האלף. הוא לא חפץ לקחת, אבל סוף-סוף לקח ונסע. ואנו צריכים לשלוח לו את השאר, בתי, הוא סכן את חייו בשבילנו לא-אחת". ואחר הפסקת-רגע הוסיף באנחה: "אך חבל! הוא יוציא שם באמריקה את חייו על-גבי התליה". ובלחש הוסיף עוד בקול רועד: "ויודעת את: בתוך המהומה הוציא הוא את שלשת הסוטים שלנו מן האש".

ורשבוע שאחרי זה, במוצאי-שבת, נכנס יהודי זר ובריל ישב עמו בפנה מיחדת. גיטל הכינה טה במטבח. בריל יצא אליה אחר-כך. - "מיזה היהודי?" - שאלה. ובריל צחק ויחלקלה על ראשה: - "כך, גיטל, הנך כבר בת-עשרים ומעלה. צריכים לחשב על-דבר עתיד". - "למה, אבא?" אמא תפצה כך, וכך צריך להיות. אין כלום: נחיה כלנו יחד. יהיה עוד גבר בבית. יש עבודה למיני" - גיטל שתקה. בריל שב אל החדר. המחם התחיל רותח. וגיטל עמדה רגע ופניה להטו. היא זכרה פתאם את כל השנים האחרונות ומקריהן. כך, הרי צריכה היא להנשא; ומה איכפת לה, חננני זה או אחר? - וצחוק קריר עבר על שפתיה. היא העבירה בידה על שערותיה; ובפנים עליזים ובצפדים קלים גכנסה ותצג שתי כוסות טה לאביה ילשדכן.

